

Szerkesztői előszó

A Nemzeti Közszerológiai Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karának Állam- és Jogtörténeti Tanszéke 2021. december 10-én tudományos konferenciát tartott *Trónfosztás 100 – a monarchia kihívásai* címmel.¹

Az esemény aktualitását az 1921-es trónfosztási törvény 100. évfordulója adta. Mindazonáltal a konferencia kevésbé erről a konkrét eseményről szólt, véletlenül sem merengett a tudományos tanácskozás olyan romantikus megközelítésen, amely szerint a végtelen óceán által körbevett, trónfosztott IV. Károly a hullámokat fürkészve remélte volna, hogy pirkad még új hajnala hajdanvolt birodalmának.

A konferencia témája sokkal inkább a monarchikus államforma, a monarchiát érintő kihívások bemutatása volt állam- és jogtörténeti, állam- és jogelméleti, had-, illetve rendszertudományi szempontból földrajzi és időbeli megkötések nélkül. A konferencián a szervező tanszék oktatói mellett a kar és az egyetem témához kapcsolódni kívánó oktatói, kutatói vettek részt.

Az ősi monarchikus államformát fennállása alatt számtalan alkalommal érték kihívások, amelyeknek sora nem szakadt meg a 21. századra sem. Az európai szem előtt zajlik az Egyesült Királyság mint monarchia válsága; folyamatosan napirenden van a kérdés, hogy az államforma (és az államalakulat) túléli-e a rekorder II. Erzsébet uralkodását. Ennek a kérdésnek a megválaszolása kétségkívül fontos, hiszen a világ jelenlegi 44 monarchiájából kilencnek a jelen előszó írásakor 96 éves uralkodó az államfője.

A 18–19. század fordulójának, a 19. század közepének mozgalmi, eszmeáramlatai, politikai és hadi eseményei alapjaiban kérdőjelezték meg a hagyományos európai monarchiák létét. Voltak olyanok, amelyek ezeket a megpróbáltatásokat túléltek, átalakultak, ha úgy tetszik fejlődtek. Mások képtelenek voltak az átalakulásra és megszűntek, vagy továbbfejlődésük vezetett megszűnésükhöz; ahogyan erre a konferencia előadói közül számosan rámutattak.

A szerteágazó előadástémákat a résztvevők négy szekcióban mutatták be. Elsőként a konferencia megtartására okot adó eseményhez legközelebbi témában, a trónfosztás körül az államfő helyzetével kapcsolatban hangzottak el előadások. Másodikként – mutatva, hogy a téma helyhez és időhöz nem kötött – a monarchiát ért ókori kihívásokról szóltak a szervező tanszék oktatói. Ezt követték két szekcióban a monarchikus államformát ért hazai és külföldi kihívások – időtől függetlenül.

---

¹ A konferenciáról szóló összefoglaló a *Jogtörténeti Szemle* 2022/1. számában olvasható. Szabó Máttyás: „Trónfosztás100 – A monarchia kihívásai” Beszámoló a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen tartott konferenciáról. *Jogtörténeti Szemle*, 2022/1. 61–62. Online: <https://doi.org/10.55051/JTSZ2022-1p61>

Szerkesztői előszó

A szekciókból és az elkészült értékes tanulmányokból is látható, hogy az előadások mind más szempontból, sokszínűen, az összefüggéseket más időben és más helyen vizsgálva mutatták be a monarchiát mint államformát ért kihívásokat.

A tudományos tanácskozás tanulságaként rögzíthető, hogy a monarchiák túlélésének eszköztára gazdag, bár kétségtelenül vannak olyanok, akik szerint a monarchiák túlélése paradoxon. Az előszó végén álljon itt egy idézet Kossuth Lajostól, az olvasóra bízva annak értékelését:

„Tudom én, hogy elvénhedett rendszernek, mint elvénhedett embernek nehéz megválni egy hosszú élet eszméjétől, tudom hogy fáj, darabról darabra öszedőlni látni, mit egy hosszú élet építgetett, de midőn az alap hibás, a dülés fatuma kikerülhetlen és mielőttünk, kikre a gondviselés egy nemzet sorsát bizta – halandó ember gyarlóságai tekintetbe nem jöhetnek. A nép örök s öröknek kívánjuk e nép hazáját, s öröknek ama dynastia fényét, melyet uralkodónknak ismerünk. A mult kor emberei egy két nap után sírba szállanak, de Habsburg ház nagy reményü ivadékára, Ferencz Jósef főherczegre, ki első föllépésekor e nemzet szeretetét magáévé tette, egy fényes tronus öröksége vár, melyet számára a népek azon ragaszkodásával, melly erejét a szabadságból meriti, ősi fényében megőrizni, a bécsi politica szerencsétlen mechanismusával bajosan lehet. A dynastiának tehát választania kell tehát saját java s egy korhadó rendszer tartogatása között.”²

Bathó Gábor
vendégszerkesztő

---

² Barta István (szerk.): *Kossuth Lajos összes munkái. XI.* Budapest, Akadémiai, 1951. 624.